Scouts op de Dam

Vrijheid in herdenken

In Amsterdam waren direct na de bevrijding scouts actief in de hulpverlening. Een belangrijke gebeurtenis hierbij was een incident op de Dam op 7 mei 1945 waarbij Duitse militairen, die verschanst waren in de Grote Club, het vuur openden op de feestende mensenmassa. Scouts die hier aanwezig waren om het publiek in goede banen te leiden, verleenden eerste hulp.

Vanuit de **Dunnewoldgroep** waren verschillende scouts aanwezig: De Dunnewoldgroep stond destijds onder leiding van hopman Bart O. van den Berg. In de oorlog is er tussen enkele scouts van de groep altijd contact gebleven, o.a. met hopman Bart van den Berg. Tot de staf behoorde ook Leo Capit. Bij hem thuis werd in het geheim samengekomen en geoefend op handgranaten. Tot in de jaren ‘90 kwamen enkele leden nog jaarlijks bij elkaar. Onder andere Rob Albrecht, Dick Verloop en Anton Gerritsen waren aanwezig op de Dam. In de TV uitzending ‘Na de Bevrijding’ van 14 februari 2014 met als titel “Verloren Jeugd”, werd teruggeblikt op 7 mei 1945 op de Dam en de rol van Scouting.

Ook de scouts van de aan de Krijtberg Kerk verbonden Scoutinggroep op het Singel in Amsterdam waren aanwezig. Vanuit de Krijtberg Kerk (St. Franciscus Xaverius) werd in 1934 een Scoutinggroep in het leven geroepen. Het Scoutinggebouw stond in de Dubbele Worststeeg. Na het verbod op Scouting werd het gebouw verzegeld en de nieuwe kampeeruitrusting geconfisqueerd. Na enige tijd begon het toch te kriebelen en werd besloten met een geselecteerd groepje illegaal door te gaan. Hopman Frans Paardekooper had toestemming van zijn vader om een van de zolders van Binderij Paardekooper, toenmalig gevestigd op de Noordermarkt, daarvoor te gebruiken. Met de bevrijding stond dit groepje scouts, deels geüniformeerd bij de Dam aan het begin van de Kalverstraat in de Paleisstraat. De Duitsers schoten over hun hoofden heen. Onder de scouts waren Hans Labout, Cees Hilhorst en Hopman Frans Paardekooper.

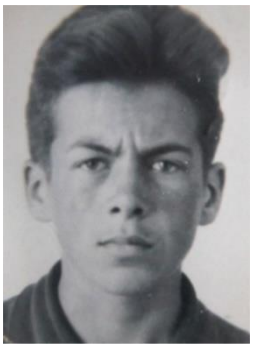
Scouts van de **Jan van Riebeekgroep** verleenden op verschillende plekken hand en spandiensten. Ze waren aanwezig op de Dam om de menigte in bedwang te houden en de weg vrij te houden voor de tanks van de bevrijders. Onder hen waren onder andere Ton Gräber en Leo Roelofsen.

Er zijn ook scouts van de **Leger des Heils troep Amsterdam III** actief op de Dam tijdens en na de schietpartij op 7 mei 1945. Zij assisteren onder andere bij het vervoeren van overledenen. (Bron Albert Dijkshoorn). De man achter de bakfiets zonder hoed is Dirk de Vries (bron Willie Walter).

Bart Olof van den Berg werd in 25 september 1919 geboren in Schiedam. Hij was in 1939 stamcorrespondent van de Spejderstam van de Dunnewoldgroep en werd hier later hopman.

Bart studeerde in 1941 af als binnenhuisarchitect aan het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs (IvKNO) te Amsterdam en vestigde zich als binnenhuisarchitect in Amsterdam. Hierna volgde hij een opleiding tot architect aan de Academie van Bouwkunst (HBO) te Amsterdam. Vanaf 1954 werkte hij ook als architect. Begin jaren zestig verhuisde Van den Berg naar Maarssen. Bart is overleden op 18 maart 2009 in Maarssen.

Dick Verloop is geboren omstreeks 1924 en was dus 16 jaar toen hij als scout van de Dunnewoldgroep op de Dam stond als ‘afzetter’ bij het publiek. Hij had het uniform en hoed, toen Scouting verboden werd, een veilig plekje thuis gegeven. Hopman Bart van den Berg heeft Dick meteen na de oorlog weer benaderd en onder andere gevraagd om op 7 mei naar het voormalige padvinderskantoor op de Keizersgracht te komen om daar de rommel van de jeugdstorm op te ruimen. Daar waren meer scouts van andere groepen dan de Dunnewoldgroep aanwezig, waarvan een aantal toen naar de Dam zijn gedirigeerd. Dick is samen met zijn Scoutingvriendje Jan van Ketel naar de Dam gegaan.

Jan van Ketel was, samen met Dick Verloop, als scout van de Dunnewoldgroep op de Dam als ‘afzetter’ bij het publiek.

Robert (Rob) Guillaume Hendrik Albrecht werd geboren in 1926 in Amsterdam. Hij was 18 jaar aan het einde van de oorlog en woonde in de PC Hooftstraat. Hij was lid van de Dunnewoldgroep en zijn groepje bestond uit ca 30 jongens. Ze werden opgeroepen om te helpen met allerlei werkzaamheden. Na de beschietingen werd er hulp verleend.

Anton Gerritsen is geboren omstreeks 1920 en was scout bij de Dunnewoldgroep.

Hans Labout werd geboren omstreeks 1930. Hij was scout bij de St. Franciscus Xaverius groep en woonde op de Prinsengracht. Hans heeft na de oorlog vele jaren tot zijn pensioen als verkoper gewerkt bij Sport en Kampeerartikelen winkel “NEEF” op de Raadhuisstraat tegenover de Galerij. Toen op de Dam het schieten was opgehouden was de Dam leeg, op de gewonde en doodgeschoten mensen na. Midden op de Dam stond een hulpeloos meisje van een jaar of 5-6, helemaal in paniek. Hans Labout overzag de situatie en liep al zwaaiend met zijn zakdoek naar het meisje en bracht het naar de wuivende moeder.

Cees B. Hilhorst is geboren op 9 april 1929 in Soest. Hij was lid van de aan de Krijtberg Kerk verbonden Scoutinggroep op het Singel in Amsterdam. Hij was destijds zestien jaar en hun groepje verkenners bestond ongeveer uit zes jongens van ongeveer dezelfde leeftijd. Hij overleed op 25 januari 2020 in Soest.

Frans Paardekoper was hopman bij de aan de Krijtberg Kerk verbonden Scoutinggroep op het Singel in Amsterdam. Zijn vader was eigenaar van Binderij Paardekooper, gevestigd op de Noordermarkt. Frans had toestemming van zijn vader om een van de zolders van het bedrijf tijdens de oorlog te gebruiken voor clandestiene scoutingbijeenkomsten.

Antonie (Ton) Gräber (ook wel Graber) is geboren in 1924. Hij was al voor de Duitse Bezetting lid van de Jan van Riebeekgroep. Na het Duitse verbod hielden hij en zijn vrienden contact en kwamen toch bij elkaar. Het werk werd gewoon voortgezet. Op 5 mei 1945 trokken zij hun scoutinguniform weer aan en gingen zij - in het openbaar - weer aan de slag. Ton was toen ca 19 jaar oud. Ton heeft een logboek geschreven “het logboek van Ton Gräber “ over de periode 5 mei – 28 juni 1945. Op 7 mei om half twaalf zijn Ton en **Leo E. Roelofsen** (7 november 1925, Den Haag) de kant van de Dam opgelopen waar net de eerste Canadezen in tanks aankwamen. Ze maakten zich verdienstelijk door met de verkenners-stokken de weg vrij te maken. Spoedig kwamen meer scouts waarmede ze toen het trottoir en de rijweg vrij hielden door een flinke afzetting te vormen. Na de beschieting probeerden mensen zo gauw mogelijk van de gevaarlijke plaats weg te komen waardoor een verschrikkelijk gedrang ontstond waarin velen onder de voet gelopen werden. De scouts hebben zich echter kranig gehouden. Vooral hielpen zij de gewonden te verbinden en mensen te kalmeren. Toen de Dam leeg was is hij de Nieuwe Kerk ingegaan waar het schip vol met vluchtelingen was. De scouts bewaakten de uitgangen omdat het levensgevaarlijk was naar buiten te gaan waar het gevecht tussen de Duitsers en de B.S. in volle gang was. Scouts patrouilleerden door de kerk om de gewonden op te zoeken en te verbinden. Ook verschillende bewustelozen hebben ze naar de in allerijl ingerichte verbandkamer gebracht. Pas om ongeveer half vijf werd het buiten rustig, waarna de scouts de mensen in groepjes van 10 lieten weggaan. Toen het werk in de kerk afgelopen was regelden ze het verkeer. In de meidagen verlenen ze op allerlei plekken hand en spandiensten. In de tientallen jaren na de oorlog was Ton een zeer gewaardeerde leider van een Amsterdamse groep. In 2002 is hij overleden.

Atje den Toom-Naafs is geboren op 28 oktober 1929. Tijdens de bevrijding was ze 15 jaar en padvindster. Ze was blij dat ze na de oorlog het uniform weer kon dragen. Ze was op 7 december op de Dam want daar was feest. Atje stond op het hoekje van de Dam, recht tegenover het paleis, vlakbij de Grote Club.
Toen de Duitsers het vuur openden waren er meteen een aantal mensen in haar buurt die riepen: ‘wegwezen, de Paleisstraat in’. In haar vlucht, met velen, kreeg ze een schampschot in haar onderbeen. Struikelend kwam ze in het prikkeldraad van het geldkantoor op de Voorburgwal terecht. Korte tijd later kwamen scouts met de witte vlag haar bevrijden en brachten haar naar de Rode Kruispost op de Heerengracht. Daar verbonden, kwam haar vader haar later ophalen. Ze trouwde na de oorlog met Willem den Toom. Haar man overleed op 25 oktober 2007. Atje overleed op 16 mei 2023 in Vinkeveen.

Jozef Cornelis Willem (Jos) Joustra werd geboren op 31 juli 1928 en was lid van verschillende groepen in Amsterdam en later van de katholieke Admiralengroep in Uithoorn. Daar was hij schipper. Jos heeft een schotwond opgelopen bij de opstand op de Dam in Amsterdam op 7 mei 1945, maar heeft het overleefd. Hij ontving het gouden waarderingsteken van Scouting Nederland (22 februari 1991) en de Gouden legpenning van het gewest Amsterdam (13 mei 2002). Jos overleed op 18 maart 2003.

Dirk de Vries was scout bij de Leger des Heils troep Amsterdam III. Hij is overleden in maart 2021.

Meer informatie
C.B. Hilhorst – Stichting Memorial (de-dam-zevenmei1945.nl)

Padvinders op de Dam – Stichting Memorial (de-dam-zevenmei1945.nl)
INHOUD. Inleiding. Bart Olof van den Berg (geb. 1919) 2. Het archief 2. Aanwijzingen voor gebruik 2. Inventaris. Personalia 3 - PDF Free Download (docplayer.nl)
De Krijtberg - Wikipedia
Online Familieberichten; Overleden: Cees Hilhorst (25-01-2020) (online-familieberichten.nl)
Na de bevrijding - TV Gids
Ton Gräber – Stichting Memorial (de-dam-zevenmei1945.nl)
logboek (kelpin.nl)
logboek2 (kelpin.nl)
Atje den Toom-Naafs – Stichting Memorial (de-dam-zevenmei1945.nl)
Online Familieberichten; Overleden: Willem den Toom (25-10-2007) (online-familieberichten.nl)
De Groene Venen 19-05-2023 by De Groene Venen - Issuu
Geschiedenis-Maartengroep-beknopt-fotos
"De huifkar"; algemeen maandxblad van en voor voortrekkers der Nederlandsche Padvindersbeweging, jrg 7, 1939, no 83, 1939 » 1939-07 - Pag. 9 | Delpher
Registratie Hendrik Roelofsen & Lamberdina Petronella Frederika Kamphuis & Leonardus Engelbertus Roelofsen in 1913 » Open Archieven
Leonardus Engelbertus "Leo" Roelofsen (1925-2008) » Database Admiraal » Genealogie Online

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.